

SOLVEIGA DAUGIRDAITĖ

Knyga apie Jurgą Ivanauskaitę

Jurga: Atsiminimai, pokalbiai, laiškai, sudarė Dovilė Zelčiūtė, Vilnius: Tyto alba, 2008, 679 [1] p., ISBN 978-9989-16-663-4

Pirmosios Jurgai Ivanauskaitei skirtos knygos didžiąją dalį (500 p.) sudaro atsiminimai ar atsiminimai-studijos, suskirstyti pagal autorių santykį su heroje: mamos ir sesers (skyrius „Artimiaušios“), mokyklos ir studijų draugų („Iki pakalnučių“), vėlesnio laikotarpio pažįstamų („Didžiosios ir mažos kelionės“), rašytojų ir vertėjų straipsniai („Iš gildijos“), teatralų („Kaukės veidas“). Likusi dalis skirta Ivanauskaitės atsakymams į kolegų literatų klausimus, jos laiškams ir kai kurių adresatų (Vytauto Rubavičiaus, Tomo Venclovos) prisiminimams („Dviese“). Atsiminimai, suprantama, yra subjektyvus žanras ir recenzuoti jų nederėtų, tačiau įmanoma ir verta aptarti, kokią šią moterį matė artimesni ir tolimesni jos bendralaikiai (turiu galvoje gyvenusius tuo pačiu metu). Rašytojo figūra yra literatūros sociologijos objektas, o gerai dokumentuotas Ivanauskaitės kelias atveria galimybes svarstyti, kaip šiandien suvokiamas rašytojas, ko iš jo, o ypač – iš jos, tikimasi, kas jai leidžiama, atleidžiama, kaip rašytoja save suvokia ir prisistato viešumai, pagaliau – kaip klostosi jos santykiai su knygų leidėjais (dažnai nematomais, bet svarbiais literatūros proceso dalyviais) ir t.t.

Daugelis *Jurgos* tekstų neatitinka grynų žanro kanonų, dalis jų yra, kaip minėta, kartu ir atsiminimai, ir bandymai analizuoti jos kūrybą ar visuomeninę veiklą. Kryptingesnė Jūratės Baranovos studija „Neįminta Jurgos mįslė: Kūrybos refleksijos“, tačiau ir ji kreipia dėmesį tik į vėlyviausius Ivanauskaitės kūrinčius, kai jos grožinės literatūros viršūnė yra *Sapnų nublokšti*. Knyga gausiai iliustruota, gal kiek per daug nuotraukų iš tibetietiškojo laikotarpio (su lamomis, šventyklomis ir pan., taip pat ir fotografijų iš mugių „su tuo ir anuo“ – savaiame jos gražios, bet monotoniškos). Rinkinio sudarytojai, taip pat ir jo redaktorei Aušrai Karsokienei, teko sudėtingas šios daugelio autorių knygos koordinavimas. Žinau, nors nesunku ir nuspėti, kad sudarytoja turėjo vargo atrinkdama tekstus – norinčiųjų pasišildyti prie įžymybės niekada nestinga. Vis dėlto atranka

galėjo būti dar kietesnė, „kepurinių pažįstamų“ ir „įžymybių“ – kiek mažiau, ir, priešingai, veikiausiai būtų turėję ką pasakyti žmonės, drauge su ja ėję į literatūrą, tarkim, Jolita Skablauskaitė ar Danutė Kalinauskaitė, savo kailiu patyrusios „jaunosios rašytojos“ dalį ir dalią (p. 315 nuotraukoje Ivanauskaitės laikomi popieriaus lapai dengia dalį Kalinauskaitės veido, bet dėl to nereikėjo ignoruoti jos aprašant nuotrauką, juoba kad knygoje identifikuoti net ir kaukėti žmonės). Bet yra, kaip yra.

Jurga pradedama kontroversišku sakiniu, jog ji „buvo – ir lieka – skaitomiausia ir įdomiausia lietuvių rašytoja“ (Leidėjų žodis, p. 11). Reklaminiai tekstai – įrodyti, kad rašytojas yra „įdomiausias“ nepavyktų, nes tai skonio dalykas – labiau tiktų ketvirtajame viršelyje. Kartu šis apibūdinimas ir simptomiškas: Ivanauskaitė turi gerbėjų būrį, ir veikiausiai jos, kaip nekritiškų, gerokai egzaltuotų „prasmės ieškotojų“ numylėtinės, reputacija atgraso mokslininkus nuo atidesnio jos kūrybos tyrinėjimo. Kita vertus, mokslo specializacija trukdo aprėpti Ivanauskaitės savitumą. Jeigu nesišvaistysime reklaminiais šūkiais, turėsime pripažinti, kad Ivanauskaitė yra tiesiog viena iš šiuolaikinių lietuvių rašytojų; fotografai veikiausiai apibūdintų kaip vidutinišką fotografę, o ir dailininkų turbūt esama įvairiais požiūriais geresnių, taip pat ir žurnalistų, visuomenės veikėjų etc. Tačiau paradoksas tas, jog, išvardiję veiklos sritis ir pamėginę sudėti atgal, nebegauname tos unikalios visumos – asmenybės, kuri buvo Jurga Ivanauskaitė. Ne veltui Ilona Gražytė-Maziliauskienė, savo laiku *Akiračiuose* recenzuodama *Mėnulio vaikus*, priminė, jog „žmogus visados daugiau negu ką galima jame matyti ir iš jo išgirsti“ („mėnulio vaikai“, kritikės teigimu, vertina intuiciją, ieškojimą, paslaptinę, savo gyvenimu patikrina tiesas). Visapusiškos, išradingos asmenybės, ne tik kuriančios menus, bet ir savo gyvenimą, ilgesys bus lemtingai prisidėjęs prie Ivanauskaitės populiarumo.

Tikėtina, kad Ivanauskaitei skirtų knygų bus daugiau. Taip pat ir jos pačios parašytų. Visų pirma tai galėtų būti Ivanauskaitės duotų interviu knyga. Ji buvo nuolat kalbinama įvairiausių medijų darbininkų, ypač paskutinį dešimtmetį, ir, kas nuostabu, per visą jos literatūrinę karjerą neteko skaityti neintriguojančio pokalbio su ja. Netgi sakyčiau, kad kartais jos pokalbiai buvo įdomesni už jos knygas. Veikiausiai Ivanauskaitės talentas mokėti atsakyti įdomiai į bet kokius klausimus buvo viena jos populiarumo priežasčių. Šiuo požiūriu ji buvo menininkė gyvenime (ar gyvenimo menininkė), nuosekliai kūrusi savo personažą – pokalbiais, apdarais, makiažu.

Kitas ne ką mažiau įdomus ir storas foliantas galėtų būti sudarytas iš jos kūrybos recenzijų, nors jokie akivaizdūs faktai nepajėgūs sugriauti tikėjimo (todėl jis ir yra tikėjimas), kad Ivanauskaitės literatūrinė kūryba buvo kolegų rašytojų ir literatūrologų ignoruojama ar niekinama. Tituluotų klasikų knygos praslysdavo beveik nepastebėtos, Ivanauskaitės – niekados. Jos kūrybinis kelias sutapo su spaudos laisvėjimu ir kritikos funkcijų kitimu. Būta tų recenzijų kritiškų, kandžių, gal kartais ir visai prašaunančių pro šalį, bet didžiuma būtų „normalios“, niekuo nesiskiriančios nuo kitų rašytojų kūrybai skirtųjų. Na o apie ignoravimą negali būti nė kalbos. Pati Ivanauskaitė, jautri ir perfekcionistė, buvo linkusi girdėti priekaištus ir juos išpūsti, o skatinančių balsų sugebėjo lyg ir negirdėti. Menininkės mazochizmas, skatinantis judėti pirmyn? Kiek labiau trikdo tai, kad tokios nuostatos kaip akivaizdus faktas kartojamos ir aptariamoje knygoje: „Skausmingai išgyvenusi kolegų literatų puldinėjimus (ypač paskutiniais metais, kai gintis tiesiog nebuvo jėgų), pamačiusi šiuos tekstus [kultūrologinius – SD], gal nurimtų ir atleistų tiems, kurie nepajėgė susitaikyti su jos išskirtinumu“ (Leidėjų žodis, p. 11)

Žvelgiant į Ivanauskaitės veiklos aprašą, sunku būtų įžvelgti kokią šios rašytojos diskriminaciją: pirmąją knygą išleido baigdama Dailės institutą ir toliau nuosekliai jas rašė bei iliustravo, rengė parodas, 26-erių metų autorės pjesę pastatė Vilniaus akademinis dramos teatras (ji – ir scenografė), keliavo po tolimas šalis kaip jaunoji rašytoja dar tarybiniais laikais. Gavo valstybės stipendiją, svarbiausias Lietuvos Respublikos apdovanojimas menininkui – Nacionalinė kultūros ir meno premija – jai paskirtas 2005-aisiais, kai tebuvo 44-erių. Tiesa, kad Lietuvoje buvo ir tebėra manoma, jog tikras talentas turi būti pajėgus atlaikyti negailestingą kritiką, be to, literatūros pasaulis veikiausiai kenčia nuo visuomenės bendrų sunkumų, tokių kaip patyčios, nemokėjimas pozityviai formuluoti kritinių pastabų, debatų peraugimas į kritiką *ad hominem* ir pan. Tiesa, kad Lietuvoje mirusieji neretai mylimi labiau už gyvuosius. Bet Ivanauskaitė gyveno tokioje visuomenėje, kokia ji buvo. Kita vertus, iš atsiminimų apie vaikystę iškyla globojamas, saugomas vaikas, augęs kultūros elito šeimoje, turėjęs geriausią, ką tuomet buvo galima turėti (tiek materialių gėrybių, tiek galimybių šviestis), galbūt dėl to neišmokęs kovoti, būti papešiojamas. Vidiniai konfliktai buvo neišvengiami: atėjusi iš elito, „aukštąją“ kultūrą įkūnijusios šeimos (visų pirma akademiko Kosto Korsako asmenyje), tapo populiariosios literatūros rašytoja. Tiksliau, balansavo ties „elitinės“ ir „populiariosios“ literatūros riba. Jai, postmodernaus

pasaulio su išplautom žanrų, stilių ribom kūdikiui, norėjosi būti laikomai „rimta rašytoja“, tegu ir rašančia populiariąją literatūrą, tuo tarpu Lietuvoje iš paskutiniųjų tebesilaikoma „elitinio“ ir „populiaraus“ skirties, ir rimta, gera, tikra tebėra tik „elitinės“ literatūros apibūdinimai. Iš dailės pasaulio ateinanti rašytoja Paulina Pukytė yra stebėjusi, kad literatūroje vis dar svarbu žanrinis grynumas, kai dailėje seniai tai niekam neberūpi. Ivanauskaitės asmens populiarumas jai taip pat teikė ne tik džiaugsmo (bent kompensavo tariamą literatūros kritikų nemeilę), bet ir skausmo: žiniasklaida, mugės, dalyvavimas renginiuose atėmė daug brangiausio turto – laiko, kurį būtų norėjusi skirti kūrybai. (Tačiau duoklę žiniasklaidai ji atiduodavo sąžiningai, matyt, suprasdama jos reikšmę populiaramui.) Nepritapimo jausmą lėmė, matyt, ir asmeninių ryšių stoka: ankstyvosios jaunystės pakeleiviai buvo dailininkai, o jos, atėjusios iš kitos srities, su savo kartos rašytojais nesiejo bendra studijų, paprastai filologijos, praeitis, tebebuvo justis ir skeptiškas požiūris į „rašančias moteris“. Tačiau veikiausiai į ją žiūrėta ne taip jau skeptiškai kaip jai atrodė. Kad Ivanauskaitė buvo linkusi savo vidinės realybės bruožus priskirti išorinei, akivaizdžiai liudija daugelis knygoje pateiktų faktų. Paminėsiu tik vieną: Sąjūdžio metais ir vėliau bijojusi būti demaskuota kaip „netikra lietuvė“, apie tai yra pasakojusi interviu, tą patį jau 2005 m. yra kalbėjusi švedų rašytojai Evai Mattson: „Ar žinai, kad mano tėvas – rusas? Apie šitai kažin ar būčiau galėjusi ar norėjusi kam nors papasakoti. Tarp vadinamųjų paprastų žmonių, taip pat intelektualų aplinkoj būti rusų kilmės gėdinga.“ (p. 328) Čia verta stabtelėti. Gali būti, kad jai taip atrodė, galbūt kas nors iš jos tuometinės aplinkos taip manė, bet vargu ar įmanoma panašias nuostatas pateikti kaip visuotines, būdingas Lietuvai – net ir tokiais „nacionalizmo atgimimo“ laikotarpiais kaip Sąjūdžio metai ir nepriklausomybės pradžia. Dar labiau įtrūkį tarp realybės ir Ivanauskaitės jausmų, įsitikinimų atskleidžia paprastas faktas, jog daugybė žmonių (tiesa, vyresnių už Ivanauskaite, o jaunam žmogui gali atrodyti, kad pasaulis prasideda nuo jos ar jo) Lietuvoje ne tik žinojo „baisią paslaptį“, kad jos tėvas yra rusas. XX a. 7-ajame dešimtmetyje lankę teatrą (jį tuo metu lankė mažne kiekvienas save inteligentu laikęs) vis dar prisimena Igorį Ivanovą kaip ryškų menininką (ne kiekvienas scenografas tuomet ir dabar sugebėtų įtikinti teatro vadovybę, jog moka ir režisuoti), Aurelija Ragauskaitė atsiminimų knygoje *Režisierės užrašai* (2000) pateikė šiltą šio talentingo ir nenusipėjamo menininko portretą. Ivanauskaitė turėjo savų „kompleksų“, gal fobijų, bet apie ją rašančiams būtų svarbu jos nuomonių ir baimių nepriimti kaip neabejotinų tiesų. Kita

vertus, Mattson atsiminimai yra akivaizdus pavyzdys, kaip kartais užsieniečiai menkai susivokia šio laukinio krašto reikaluose. Ir Ivanauskaitės trauma dėl ruso tėvo, ir Antano Škėmos novelė „Anapus Nemuno“ jai atrodo to paties lygmens: „Penktojo dešimtmečio pradžia ir nuo tilto vienas po kito šaudomi rusai. Proto aptemimas buvo ištikęs vaikus ir merginas, įtrauktus į šį įvykį.“ (p. 328) Panašu, jog švedų rašytoja nė nesupranta, kad Škėma pasakoja apie karą, pirmąsias jo dienas, o ne apie šiaip pasišaudymus „aptemus protui“.

Knygoje nėra aptartas „glianco ir glamūro“ spaudos (cituoju Arvydo Juozaičio vartojamus epitetus), žiniasklaidos vaidmuo formuojant Ivanauskaitės, pavadinkime, mitologiją. Šiek tiek apie tai kalba Juozaitis, vaizdžiai apibūdindamas ją kaip savos epochos (pavadinčiau ją postkomunistine sumaištim) kūdikį: „Apsinuoginimas – tai moters paskirtis ir privalumas, – klykė jaunimėlis. Literatūra netruko išgirsti šiuos šaukinius. Išgirdo ir Jurga. Ji išėjo į naujų reikmių ir vaizdinių mugę ir sušoko joje savo šokį. Ją priėmė ir pavadino sava.“ (p. 403) Ivanauskaitė gali būti laikoma savotiškai pirmąja „komercine“ lietuvių šiuolaikine autore. Reikėtų pridurti, kad ji apskritai buvo intuityviai imli viskam, kas madinga, kas domina, intriguoja publiką. Ivanauskaitė buvo ir įžymybė, priklausė vadinamiesiems *people*, moterimi iš žurnalo viršelio. Dėsninga, kad flirtas su populiariąja žiniasklaida atsisuko prieš ją pačią: ne tik rijo laiką, bet brovėsi į privatų gyvenimą tada, kai jai to nesinorėjo. Ingridos Korsakaitės žodžiais, „paviršutiniška, sensacijų besivaikanti žiniasklaida skaudžiai žeidė ne tik ją, bet ir visą mūsų šeimą“ (Korsakaitė, p. 48). Su žiauriu žiniasklaidos veidu susiduria daugelis tyrasirdžių, įtikėjusių, kad jos pačios diktuoja taisykles ir ribas, kiek viešumo galima įsileisti į savo gyvenimą. Menininko ir žiniasklaidos ryšys, nors vis gilėjantis tikrovėje (žiniasklaidos „žvaigždės“ yra ir kai kurios kitos šiuolaikinės rašytojos, kaip antai Renata Šerelytė ar Laura Sintija Černiauskaitė), tebelaukia tyrinėtojų.

Dailės studijas baigusi ir pradėjusi reikštis kaip rašytoja, Ivanauskaitė tapo viešu asmeniu, žiniasklaida bent jau paskutinį jos gyvenimo dešimtmetį pranešdavo ne tik apie jos kūrybą, visuomeninę veiklą, bet ir apie šukuosenos pokyčius. Veikiausiai todėl atsiminimų skyriuje įdomiausi pasirodė pasakojimai apie Ivanauskaitės gyvenimą iki tapimo rašytoja. Tai visų pirma mamos menotyrininkės Ingridos Korsakaitės, sesers etnologės Radvilės Racėnaitės, bendramokslų M.K. Čiurlionio meno mokykloje bei Dailės institute. Jie atskleidžia ir aplinką, kurioje augo uždara, linkusi sirgti (astma nebuvo tokia dažna kaip dabar)

mergaitė, tiek lietuvių kultūrininkų šeimos atmosferą, tiek ir tuometines griežtas „madas“, pavyzdžiui, pediatrijoje. Taip pat ir būdus, kaip būdavo globojami (šiuo žodžiu nenoriu pasakyti nieko blogo) kolegų vaikai. Atsiminimuose plakatistas, šeimos draugas, tuomet katedros vedėjas Juozas Galkus primygtinai (pradėdamas ir užbaigdamas epizodą apie jos stojimą į Dailės institutą) teigia per stojamuosius egzaminus padėti galėjęs „labai nedaug“, mat buvęs „tik kompozicijos darbų vertinimo komisijos vienas iš septynių narių“ (p. 98–101). Stojančioji buvo gerai pasiruošusi (nors bendramokslis teigia: „Pamenu, Jurgai, kaip ir man, sunkiai sekėsi akademinis piešimas“; Rimas Driežis, p. 79). Vis dėlto Galkus pamatė, kad stojančiajai

kiek blogiau sekėsi tapybos užduotis: natiurmortas buvo pradėtas nedrąsiai, spalvos prigesusios – būtinai reikėjo padrąsinti, paskatinti ekspresyviau naudoti spalvas, aštresnius potėpius, bet kaip tai padaryti – čia žodžių gali neužtekti. Nutariau, kad geriausia būtų Jurgos akivaizdoje nulieta panašų natiurmortą, kad ji pamatytų, kaip tai daroma. Vakare nuvažiavau į Turniškes ir sėdome prie darbo [...]. (Galkus, p. 99)

Šiuo epizodu nenoriu suabejoti Ivanauskaitės, kaip dailininkės, gabumais. Taip pat sunku patikėti, kad ji, meno mokyklą baigusi menotyrininkės ir dailininko dukra, nebūtų įstojusi į tuometinę prestižinę aukštąją mokyklą. Tačiau jos privilegijuota padėtis šiame epizode akivaizdi: kiek Lietuvoje tuo metu galėjo būti stojančiųjų, kurių padrąsinti katedrų vedėjai būtų važiavę į namus (vasarnamį)?.. Beje, būtent kolegų dailininkai, bendravę su Ivanauskaite, „kol ji dar nebuvo Ivanauskaitė“, pasako ir taiklių kritiškesnių apibūdinimų, ir apskritai atsargiau vartoja superliatyvus. „Dailės institute Jurga pasikeitė – ėmė išsiskirti ekstravagantiška išvaizda, kiek paslaptinga (gal ir manieringa) elgsena“ (Rasa Janonytė, p. 94); „Kaip dažna didelės ambicijas puoselėjanti, bet bendraamžių pripažinimo stokojanti asmenybė Jurga studijų metais buvo labai uždara, baikšti ir aplinkiniais nepasitikinti persona“ (Ray (Rimvydas) Bartkus, p. 106). Dar kitam studijų kolegai, pakvietusiam kartu keliauti, Ivanauskaitė įteikė raštelį, jo turinys buvęs toks: „po Johno Lennono mirties jos jau niekas nebepradžiugins, ir apskritai ji nematanti prasmės gyventi tokiam pasaulyje, todėl niekur nevažiuos.“ (Olegas Ablažiejus, p. 110) Viena vertus, galima drauge su atsiminimų autoriumi šyptelėti iš kategoriškų jaunystės nevilčių. Kita vertus, atrodo, kad tokie kategoriški, kiek teatriški mostai jai būdingi iš esmės.

Iš žmonių, pažinojusių Ivanauskaitę jau vėliau, išskirčiau analitišką Audriaus Beinoriaus straipsnį, aptariantį jos santykį su Rytais, į kuriuos ji atsigręžė bandydama „išeiti iš sovietinės materialistinės ideologijos gnaužtų“ (Beinorius, p. 126). Įdomu buvo iš Korsakaitės teksto sužinoti, jog Ivanauskaitė pirmąsyk susidūrė su krikščioniškomis laidotuvių apeigomis tik laidojant buvusią jų namų šeimininkę Adelę (p. 27–28; tų laidotuvių metai nenurodyti, bet akivaizdu, kad tai įvyko bent jau paauglystėje, jeigu ne vėliau, nes skelbiama jūdviejų nuotrauka, datuota „apie 1974“). Vadinasi, Ivanauskaitė buvo išaugusi kaip tikras sterilios ateistinės sistemos vaikas, nesusidūręs su lygia greta egzistavusiu „religinių atgyvenų“ pasauliu. Bene kompensaciniais mechanizmais paaiškinama tokia energinga, net kiek rėksminga jos vėlesnė dievoieška.

Atsimenu Jurgos tuometinį domėjimąsi magija, okultizmu [...]. Jai buvo būdingas domėjimasis minėtais pikantiškais dalykais, galbūt nenorint labiau įsižiūrėti į socialinę tikrovę, tai yra nematant tos dirvos, kurioje funkcionuoja vienokios ar kitokios budizmo idėjos, pasaulėžiūriniai principai. (Beinorius, p. 127)

Kaip tik šiomet teko iš naujo skaityti *Tibeto mandalą* ir ji pasirodė įdomi autentiškais autorės pasakojimais apie keliones, bet jų, palyginti su „tibetologijos“ tiesų konspektais, ne tiek daug. Per dešimtmetį po šių knygų parašymo pakito informacinės galimybės, visų pirma dėl interneto paplitimo, nebėra prasmės pateikti nesunkiai randamų žinių. Tuo tarpu dalis žmonių Ivanauskaitės dokumentiką ir grožinę kūrybą (bent sovietmečiu) skaitė kaip tik todėl, kad ji transliavo tai, kas sovietmečiu ar nepriklausomybės pradžioje buvo *undergroundo* ar Vakarų kultūros atributai, prieinami ne visiems, kaip ir visokio plauko ezoterinė literatūra, cituojama ir perkuriama jos tekstuose. Viena vertus, švietimo funkcija niekur nedingo, ji tebėra grožinės literatūros funkcija. Kita vertus, pasikeitus sąlygoms, kai šviesti reikia jau kitais klausimais, tokioms knygoms esama pavojaus per greitai pasenti.

Ivanauskaitė daugeliui moterų įkūnijo aukščiausią kartelę, kurią moteris vėlyvuju sovietmečiu ir iškart po jo Lietuvoje galėjo pasiekti. Nors ji ir neturėjo tradicinės „moteriškos laimės“ – neištekėjo ir nesusilaukė vaikų, savo pavyzdžiu parodė, kad moteris gali būti laiminga bei realizuoti save kitaip, vargše senmergė jos nepavadinsi. Bene tai irgi bus viena iš jos populiarumo priežasčių. Daugeliui atrodo graži ir drąsi, nors pati savęs nelaikė gražia, atrodo, su savo kūnu susitaikė

tik susirgusi, t.y. pajutusi, koks jis trapus, laikinas ir todėl mylėtinas toks, koks yra, na o drąsi ji buvo tik iš dalies – siekdama savo tikslų. Tie, kurie pažinojo iš arčiau, žinojo, kad yra drovi ir dažnai kaip tik todėl itin drąsi literatūroje. Dar daugiau: ji jautėsi neįgyvendinusi svajonės renkantis profesiją, ne viename interviu tvirtino labiausiai troškusi tapti režisiere, bet neturėjusi vilties. „Moterų faktiškai nepriimdavo į VGIK'ą [...] Kinas man būtų buvęs pats artimiausias būdas išreikšti save.“ („Jurga apie kiną“, p. 493) Ji nerizikavo. Literatūra vėlyvuju sovietmečiu tikriausiai buvo palankesnė moterims (dailė, matyt, mažiau). Sunku įsivaizduoti, kaip ji būtų galėjusi išsilaikyti kino, juoba lietuviško, pasaulyje, kur pagrindinė veikla yra intrigos ir kova dėl finansavimo. Kita vertus, su vyrais jai pasisekė – turiu galvoje knygoje spausdinamų atsiminimų autorių santūrumą. Pavyzdžiui, kokia korektiška Algirdo Kaušpėdo atsiminimų pabaiga: „Vienu metu mudviem pasirodė, kad atsidūrėme pernelyg arti vienas kito. [...] Nusprendėme nebegilinti ryšio. Nuo to laiko, pasiryžęs Jurgos nebetraktuoti ir nebūti ‚budeliu‘, pasitraukiau.“ („Visuomet – paslaptis“, p. 270)

Apie Ivanauskaitę iš savo varpinės gali diskutuoti ir budistai, ir krikščionys, ir feministės, ir posthipiai, bet visi –izmai jai buvo per siauri, ji tarsi iš visur rinkosi tai, kas jai svarbu, atmesdama tai, kas netiko. Nes kita jos ryški savybė – nuolatinė kaita, būdinga kiekvienam (metams bėgant žmogus keičiasi), bet Ivanauskaitė keitėsi viešai. Iš žiniasklaidos sužinodavome, kad, tarkime, ji budistė, vėliau – kad katalikė, kad ketina neberašyti grožinės literatūros, čia nebeišsitenka Lietuvoje, čia pasirodo, kad ir Rytai nėra išsigelbėjimas, o dar, žiūrėk, pakeitė plaukų spalvą. Tai save perkuriantis žmogus, todėl yra „mūsų dienų herojė“ (postmodernybė ir pagrįsta kintančios tapatybės, nuolatinio *self-made made woman* teigimu). Šia savybe nervino pastovius, „stabilius“ žmones, atrodė pernelyg paviršutiniška.

Ne taip lengva apsispręsti, kas ji yra. Dažniausiai Ivanauskaitė įvardijama kaip rašytoja, nors pati šios identifikacijos vengė: „savęs kaip rašytojos, kažkodėl neidentifikuoju ir net ant vizitinės kortelės prirašau aibę visokių kitokių savo užsiėmimų.“ (p. 522) Tuo ji nėra išskirtinė: daugelis jautrių žmonių vengė vadintis tuo, kas jie buvo, ypač jeigu jų veikla teikė ir džiaugsmo, ir skausmo.

Apibendrinant: *Jurga* yra vertinga kaip tolesnių Ivanauskaitės studijų šaltinis, kurioms linkėtina mažiau patetikos ir bendrybių, daugiau geranoriškos analizės.